ĐỘC LẬP - TRUNG THỰC - MINH BẠCH

CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0
VÀ NHỮNG TÁC ĐỘNG ĐẾN NGÀNH NGHỀ VÀ HỘI VIÊN VACPA

Người trình bày: ***TS. Trần Khánh Lâm***
Tổng Thư ký
Hội Kiểm toán viên hành nghề Việt Nam
(VACPA)

Tiếp cận CMCN 4.0 ở Việt Nam

2) Ngày 6/5/2017, Thủ tướng Chính phủ đã có Chỉ thị về "Tăng cường năng lực tiếp cận cuộc cách mạng công nghiệp 4.0" đề ra hệ thống giải pháp:

(i) Phát triển, tạo sự bứt phá thực sự về hạ tầng, ứng dụng và nhân lực công nghệ thông tin - truyền thông;

(ii) Cải thiện môi trường kinh doanh, xây dựng chiến lược chuyển đổi số, quản trị thông minh, lựa chọn phát triển sản phẩm chủ lực, sản phẩm cạnh tranh chiến lược của quốc gia,

(iii) Hình thành hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo;

(iv) Cơ chế tài chính thúc đẩy nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ của doanh nghiệp,

(v) Thay đổi nội dung, phương pháp giáo dục và dạy nghề nhằm tạo ra nguồn nhân lực có khả năng tiếp nhận các xu thế công nghệ sản xuất mới.

II/ BỐI CẢNH CMCN 4.0 VỚI NGÀNH KẾ TOÁN, KIỂM TOÁN, TÀI CHÍNH

- Các phương tiện truyền thông đăng tải và bình luận nhiều thông tin về công nghệ số hóa và những lợi ích mang lại cho cộng đồng các doanh nghiệp và cho chính các doanh nghiệp mà các kế toán viên, KTV, chuyên gia tài chính đang làm việc.

II/BỐI CẢNH CMCN 4.0
VỚI NGÀNH KẾ TOÁN, KIỂM TOÁN, TÀI CHÍNH (tiếp)

- CMCN 4.0 hiện đang cảnh báo cho doanh nghiệp dịch vụ kế toán, kiểm toán - các kế toán viên, KTV là nhóm đối tượng đầu tiên rằng họ sẽ chịu thua thiệt nếu không thay đổi tư duy, không đổi mới cách cung cấp dịch vụ, không vận dụng công nghệ, không hội nhập toàn cầu.

  - *Như vậy, CMCN 4.0 đang và sẽ tác động sâu sắc đối với ngành kế toán, kiểm toán và tài chính*.

- **Hội Kiểm toán viên hành nghề Việt Nam (VACPA)** tháng 06/2018 đã thực hiện khảo sát đánh giá ảnh hưởng của CMCN 4.0 đến lĩnh vực kế toán, kiểm toán, tài chính và đặc biệt là ảnh hưởng đối với các KTV và DNKiT nhằm triển khai các hoạt động hỗ trợ hội viên, KTV và doanh nghiệp kiểm toán (DNKiT) một cách phù hợp.

KẾT QUẢ CỤ THỂ
của cuộc khảo sát do VACPA thực hiện

1) Về mức độ quan tâm

2) Về mức độ tác động

3) Về cơ hội

4) Về thách thức

5) Về mức độ triển khai

6) Về giải pháp

1) Về mức độ quan tâm:

- Có hơn 1/2 quan tâm cao và chỉ hơn 10% KTV quan tâm đặc biệt. Điều đáng cảnh báo là có đến 5% số người không và ít quan tâm đến CMCN 4.0 là gì? Đồng thời 1/3 KTV cho rằng CMCN 4.0 là vấn đề bình thường như mọi việc khác.
  - *Các DNKiT, các kế toán viên, KTV có thể đang còn phải vất vả với công việc hàng ngày nên không và chưa quan tâm đến CMCN 4.0, điều mà họ cho còn xa vời khi tác động, ảnh hưởng đến tại Việt Nam.*
- Đa số không thấy và thấy rất ít bị tác động bởi CMCN 4.0 hoặc đón nhận việc này với cách phản ứng "trung lập" xem vấn đề này là bình thường. Còn một số khác chưa hiểu rõ về CMCN 4.0 sẽ tác động ra sao, như thế nào đến lĩnh vực tài chính, kế toán, kiểm toán
  - *Như vậy, chỉ có 51% các DNKiT, kế toán viên, KTV quan tâm cao và đặc biệt quan tâm đến CMCN 4.0. Trong khi đó, 49% còn lại tỏ thái độ không quan tâm hoặc "bàng quan" đến vấn đề này.*

2) Về mức độ tác động:

- Về cơ bản (67%) các DNKiT, KTV cho rằng CMCN 4.0 đang và sẽ tác động lớn đối với ngành nghề kế toán, kiểm toán.

- Một số ít (5%) nhận thức được CMCN 4.0 sẽ tác động làm biến đổi sâu sắc, toàn diện ngành nghề trong tương lai không xa.

- Có đến 25% các DNKiT, KTV cho rằng CMCN 4.0 chỉ tác động bình thường như các yếu tố khác hiện đang tác động đến công việc của họ (như cạnh tranh giá phí, các kỹ thuật kế toán - kiểm toán truyền thống, tuân thủ chuẩn mực, chính sách chế độ…);

- Có đến 3% cho rằng CMCN 4.0 rất ít tác động đến công việc mà họ đang thực hiện, cung cấp cho khách hàng.

3) Về cơ hội:

- **Cơ hội lớn nhất là giúp các KTV, DNKiT khai thác dữ liệu được thường xuyên thu thập trong quá trình cung cấp dịch vụ kế toán - kiểm toán (74%) và chất lượng dữ liệu chính xác hơn và chi tiết hơn (70%).**

Các cơ hội khác được các KTV, DNKiT đánh giá như sau:

- Giúp KTV, DNKiT nâng cao chất lượng công việc, dịch vụ (65%);
- Mở rộng các phương tiện, công cụ để các DNKiT có thể sử dụng để nâng cao hiệu quả và chất lượng công việc (67%);
- Mở rộng các loại dịch vụ có thể cung cấp cho khách hàng (dịch vụ phi đảm bảo) qua khai thác dữ liệu đã thu thập được trong quá trình cung cấp dịch vụ kế toán - kiểm toán, tư vấn (61%);
- Việc tự động hóa quy trình sản xuất kinh doanh, cung cấp dịch vụ của khách hàng dẫn tới thông tin sẽ giúp KTV, DNKiT dễ dàng thu thập đầy đủ, phân tầng, phân lớp có hệ thống các thông tin mà trước đây không thu thập được theo đối tượng, không gian, thời gian và nhất là theo thời điểm thực hiện (60%);

3) Về cơ hội (tiếp):

- Tạo điều kiện khai thác, trích xuất dữ liệu từ những kho dữ liệu vô cùng lớn để phục vụ việc đưa ra các quyết định kinh tế (60%);
- Cải thiện việc truyền tải dữ liệu phục vụ tốt hơn việc hoạch định và quản lý cho các KTV và DNKiT (65%);
- Nâng cao độ tin cậy và hợp lý của việc lập các báo cáo thông qua việc tự kiểm soát, các hệ thống tự động kiểm toán và kế toán theo nhu cầu (62%).
- Mở rộng thị trường cung cấp các dịch vụ sang các quốc gia khác qua hạ tầng kỹ thuật và kết nối internet mà không phải di chuyển (về địa lý) đến khách hàng hiện tại và tiềm năng (51%);

Như vậy:

- *Khoảng 2/3 các KTV, DNKiT cho rằng CMCN 4.0 mang lại cơ hội lớn và mạnh mẽ để thay đổi, phát triển dịch vụ ngành nghề.*
- *Có 1/3 còn bàng quan, thậm chí từ 1%-9% cho rằng CMCN 4.0 rất ít, thậm chí không mang lại cơ hội gì cho ngành nghề kế toán, kiểm toán, tài chính.*
- ***Điều đặc biệt mà chúng ta cần quan tâm là trong các đối tượng được khảo sát có một số hiện đang nắm giữ vị trí lãnh đạo của các DNKiT nhỏ và vừa đang hoạt động tại Việt Nam.***

4) Về thách thức:

- **Các KTV, DNKiT đánh giá CMCN 4.0 tạo ra sự "Thách thức lớn" đối với nghề nghiệp. Một số vị trí công việc truyền thống sẽ biến mất, ngành nghề bị mai một dần; hoặc có hoài nghi rằng các dịch vụ kế toán và kiểm toán sẽ không cần người lao động do áp dụng công nghệ số hóa. Và "Thách thức lớn" nhiều nhất là: Yêu cầu về lao động có hiểu biết, cập nhật về lĩnh vực công nghệ thông tin do khách hàng ứng dụng nhiều công nghệ vào hoạt động kinh doanh (62%).**

Các "Thách thức lớn" khác được các KTV, DNKiT đánh giá cụ thể như sau:

- Công nghệ mới khiến nhiều kỹ thuật, phương pháp truyền thống đã sử dụng sẽ bị suy giảm hoặc biến mất trong tương lai không xa và có thể nói là rất gần (42%);
- Đòi hỏi về mức đầu tư tài chính rất tốn kém và nhân lực rất lớn vào hệ thống và hạ tầng kỹ thuật tin học để có thể tổng hợp, phân tích dữ liệu với quy mô lớn (59%);
- Tạo ra sự cạnh tranh lớn, làm giảm thị phần cho các KTV, DNKiT nhỏ và vừa, do các KTV, DNKiT có nguồn lực về công nghệ thâu tóm khách hàng cũng như sự cạnh tranh từ các KTV, DNKiT cung cấp dịch vụ xuyên quốc gia (48%);

4) Về thách thức (tiếp):

Ngoài ra, các KTV và DNKiT nhận thức rằng:

(i) Đang thiếu kiểm soát về các dữ liệu kế toán hơn trước kia.

(ii) Nhận thấy về mặt kế toán ghi sổ, nhập liệu sẽ thay thế bằng máy móc, nhập liệu tự động, hệ thống tự tích hợp, đồng bộ sẽ làm giảm việc làm;

(iii) Về mặt kiểm toán: sự phức tạp của cuộc cách mạng có thể khiến các KTV không còn là KTV mà trở thành các kỹ sư tin học.

- ***Do đó, ảnh hưởng của CMCN 4.0 sẽ đòi hỏi các KTV phải bồi dưỡng thật vững kiến thức về công nghệ thông tin để có thể hiểu được các giao dịch phức tạp (ví dụ Blockchain), các thủ thuật, xây dựng các phần mềm để chứa được dữ liệu, thủ thuật phát hiện việc biến đổi, thao túng các số liệu dựa trên môi trường tự động hóa...***

4) Về thách thức (tiếp):

- **Các số liệu khảo sát này của VACPA cũng tương tự như Báo cáo của ACCA trong năm 2016 "Những động lực thay đổi & kỹ năng trong tương lai".**
  - Theo đó thì sự phổ biến và tác động của công nghệ số đến các doanh nghiệp sẽ làm thay đổi việc hành nghề tài chính - kế toán và các yêu cầu về năng lực ở các chuyên gia tài chính - kế toán.
  - 55% số người tham gia trả lời khảo sát nghiên cứu toàn cầu xác định sự phát triển của hệ thống kế toán tự động thông minh là yếu tố có khả năng tác động lớn nhất trong 3 đến 10 năm tới.
  - 41% nêu bật tác động của điện toán đám mây. Các phần mềm và hệ thống thông minh sẽ thay thế công việc thủ công (như làm sổ kế toán), tự động hóa các quy trình phức tạp và đa diện (như hoàn tất các thỏa thuận tài chính) và hỗ trợ các xu hướng dịch vụ thuê ngoài một số dịch vụ và tái sử dụng nội bộ một số dịch vụ khác.

4) Về thách thức (tiếp):

- 27% quan ngại sâu sắc CMCN 4.0 sẽ đặt ra thách thức: **(i)** Các thay đổi thuộc phạm trù đạo đức nghề nghiệp; **(ii)** Việc phân tích, sử dụng các dữ liệu lớn thu thập trong quá trình cung cấp dịch vụ tư vấn, kế toán, tài chính, kiểm toán cho khách hàng; **(iii)** Về cạnh tranh độc quyền của các DNKiT lớn; và **(iv)** Về lao động số.

- Thách thức mới cho các cơ quan quản lý Nhà nước do không đủ nguồn lực để bắt kịp tiến trình của các DNKiT cũng như khách hàng của các DNKiT lớn đang tiến rất nhanh trong công nghệ.

- Đồng thời sẽ xuất hiện rào cản đối với các DNKiT vừa và nhỏ do các DNKiT lớn (ví dụ như Big 4) đang tập trung nguồn lực lớn để phát triển công nghệ và sẽ kiểm soát thị trường nhiều hơn nữa (có thể là độc quyền) khi họ đạt được các tiến bộ công nghệ nhanh chóng.

4) Về thách thức (tiếp)

- **Tóm lại:**

- Phần đông (khoảng hơn 1/2) các KTV, DNKiT đều cho rằng CMCN 4.0 đem đến thách thức lớn và sâu sắc trong tương lai về các loại hình dịch vụ, phương pháp và cách thức cung cấp dịch vụ, sự cạnh tranh trong ngành nghề.

- Vẫn còn gần 50% KTV, DNKiT còn cho rằng đây là câu chuyện bình thường, thậm chí từ 1%-15% cho rằng CMCN 4.0 rất ít, thậm chí không đem đến thách thức gì đối với ngành nghề kế toán, tài chính, kiểm toán.

5) Về mức độ triển khai:

- Để thích nghi và ứng phó với sự phát triển của CMCN 4.0, mặc dù các KTV, DNKiT nhìn thấy các cơ hội và thách thức đối với ngành nghề; Tuy nhiên, các KTV và DNKiT hiện ở trạng thái chủ yếu:

  (i) Đang dừng ở mức độ "tìm hiểu" (66%),

  (ii) "Đã có kế hoạch" (12%),

  (iii) "Đang triển khai" (5%),

  (iv) "Đã triển khai và áp dụng một phần" (3%),

  (v) "chưa làm gì" (14%).

- Do vậy, có thể nói rằng các KTV và DNKiT tại Việt Nam hiện nay còn đang thờ ơ và chỉ mới bắt đầu tìm hiểu ứng dụng các vấn đề về trí tuệ nhân tạo, điện toán đám mây, dữ liệu lớn, máy học, blockchain vào trong ngành nghề của mình.

6) Về giải pháp:

- **Để thích nghi với CMCN 4.0, các KTV và DNKiT đang "quan tâm" đến các giải pháp: (i) Xây dựng và ứng dụng các công cụ hỗ trợ, đặc biệt là công cụ phân tích dữ liệu (82%), và (ii) Thiết lập môi trường làm việc ứng dụng công nghệ thông tin trong doanh nghiệp với (79%).**

- **Đồng thời, các KTV và DNKiT cũng đang tập trung quan tâm đến các giải pháp khác, cụ thể:**

a) Mở rộng các dịch vụ ngoài lĩnh vực kiểm toán, thông qua các dữ liệu thu thập được trong quá trình cung cấp dịch vụ kiểm toán, kế toán cho khách hàng vì dữ liệu lớn là nguồn tài nguyên quý trong thời đại bùng nổ các công cụ phân tích (67%); Hiện nay, dữ liệu lớn đang được sử dụng ở mức độ ban đầu sơ khai cho các phân tích dự đoán và phát triển thị trường bán hàng.

6) Về giải pháp (tiếp):

b) Định hướng trong việc chuẩn bị nguồn lực và chính sách cùng với việc tái hoạch định các chiến lược tuyển dụng, do phần lớn các công việc thủ công (như nhập dữ liệu, định khoản bút toán kế toán, nghiệp vụ, giao dịch, phân tích hợp đồng, phân tích các chỉ số chứng khoán, chỉ số tài chính) tại khách hàng sẽ được được tự động hóa. DNKiT sẽ phải thay đổi tiêu chí tuyển dụng, mặc dù vẫn cần những nhân viên có kỹ năng kiểm toán và kế toán, nhưng sẽ cần nhiều hơn các chuyên gia công nghệ và phân tích dữ liệu hoặc nhân viên kế toán, kiểm toán có hiểu biết về công nghệ thông tin (67%);

c) Tăng cường đào tạo ứng dụng công nghệ thông tin cho nhân viên (66%); gần đây các định chế tài chính, DN cung cấp dịch vụ tài chính, tư vấn đang có khuynh hướng thích tuyển dụng kỹ sư tin học, toán học hơn là các cử nhân kế toán.

d) Sẽ phải cắt giảm mạnh số lượng nhân viên của mình. Các DNKiT không cần số đông các nhân viên kế - kiểm - tài chính cấp thấp nữa mà thay vào đó, họ sẽ cần các lập trình viên giỏi (46%).

III.- MỘT SỐ MONG MUỐN, KHUYẾN NGHỊ VÀ ĐỀ XUẤT TỪ PHÍA CÁC KTV VÀ DNKiT:

1) Đối với Hội nghề nghiệp và Cơ quan Nhà nước (Bộ Tài chính).

2) Đối với các trường đại học.

1) Đối với Hội nghề nghiệp và Cơ quan Nhà nước (Bộ Tài chính):

- **Về cơ bản các KTV, DNKiT có mức độ "mong muốn lớn" và "sâu sắc, mạnh mẽ" nhận được hỗ trợ từ VACPA và Bộ Tài chính, cụ thể:**

a) Hỗ trợ tài chính và kỹ thuật trong việc phát triển ứng dụng kiểm toán, kế toán cụ thể như: áp dụng phần mềm chọn mẫu kiểm toán, phần mềm kiểm toán…(97%);

b) Hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực có trình độ công nghệ thông tin để phục vụ công việc (96%); và ngoài ra

c) Mong muốn VACPA và Bộ Tài chính hỗ trợ các khóa đào tạo chuyên nghiệp, bài bản và dài hạn cho các KTV.

- **Các hội nghề nghiệp (như VACPA, ACCA, CPAA, ICAEW) và các chương trình cập nhật kiến thức của các hội nghề nghiệp sẽ chịu áp lực phải có được các nội dung đào tạo về CMCN 4.0 và phải đánh giá sự tác động, ảnh hưởng tới các hội viên của mình.**

2) Đối với các trường đại học:

- **Các KTV và DNKiT mong muốn có mức độ thay đổi cụ thể với hai chuyên ngành kế toán và kiểm toán trong các trường đại học:**

a) Đào tạo chuyên ngành kế toán, kiểm toán theo hướng có các ứng dụng công nghệ thông tin: cần có sự thay đổi lớn với 52% ý kiến được khảo sát và 19% ý kiến yêu cầu nhà trường cần có sự thay đổi toàn diện chương trình đào tạo.

b) Đào tạo chuyên sâu về công nghệ thông tin: có đến 42% ý kiến cho rằng nhà trường cần đào tạo một phần khối kiến thức này, 41% tin rằng nhà trường cần có sự đào tạo rộng khối kiến thức này, và đặc biệt có đến 13% các KTV, DNKiT cho rằng nhà trường cần đào tạo bài bản và sâu khối kiến thức này cho sinh viên ngành kế toán, kiểm toán để sinh viên có thể thích nghi với điều kiện và môi trường làm việc CMCN 4.0 khi ra trường.

2) Đối với các trường đại học (tiếp):

- Đối với các sinh viên mới ra trường (làm ở doanh nghiệp hay các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán, tài chính), các hội nghề nghiệp có thể hỗ trợ công tác giáo dục, đào tạo về CMCN 4.0 bằng việc tạo ra áp lực để các cơ sở đào tạo, các trường đại học bổ sung vào chương trình học giúp các sinh viên sắp tốt nghiệp có những kết nối thông tin và kỹ năng về kỹ thuật số.
- Các trường đại học có thể đầu tư công nghệ giúp sinh viên có thể thực hành để có kinh nghiệm thực tế trong bối cảnh CMCN 4.0, có được các kiến thức về những tác động xã hội tiềm ẩn của hệ thống tự động hóa và hệ thống thông minh và cách thức giải quyết các vấn đề này.
- Các hội nghề nghiệp có thể phối hợp với các công ty và cơ sở đào tạo để tổ chức những khóa học phù hợp với những nội dung như mã hóa, quản lý thông tin ở những nền tảng chia sẻ được như điện toán đám mây và đánh giá những nhu cầu về kế toán theo thời gian thực của các đối tượng khác nhau từ nhà quản trị doanh nghiệp, các cổ đông, người lao động, các cơ quan phi chính phủ, cơ quan quản lý nhà nước và các bên có lợi ích liên quan khác.

IV/ KẾT LUẬN:

- Để tận dụng tốt cơ hội mới và vượt qua thách thức lớn trong việc thực hiện CMCN 4.0, Chính phủ đang thay đổi phương thức quản lý theo hướng Chính phủ kiến tạo, Chính phủ hành động với các công cụ thông tin hiện đại, nhằm tạo môi trường thuận lợi cho việc thực hiện ý tưởng mới, tính sáng tạo của người dân và doanh nghiệp.

- Trong khi đó, doanh nghiệp (bao gồm cả DNKiT) đang chứng kiến sự du nhập các công nghệ mới, đòi hỏi phải nâng cao năng lực quản trị doanh nghiệp, trình độ công nghệ, chất lượng sản phẩm và hạ thấp chi phí để thích ứng với môi trường mới của CMCN 4.0.

IV.- KẾT LUẬN (tiếp)

- Tổ chức nghiên cứu khoa học và đào tạo phải thay đổi cơ bản phương thức hoạt động để thích ứng với đòi hỏi của CMCN 4.0, nâng cao cơ sở, thiết bị nghiên cứu để đáp ứng cao nhất yêu cầu đổi mới công nghệ của doanh nghiệp, coi trọng nghiên cứu ứng dụng công nghệ thế giới vào Việt Nam, gắn kết giữa nghiên cứu, đào tạo với doanh nghiệp theo cơ chế hợp tác cùng có lợi, để đưa nhanh các tiến bộ khoa học vào sản xuất và kinh doanh, khuyến khích tạo lập hệ thống vườn ươm công nghệ, các quỹ đầu tư mạo hiểm, hỗ trợ doanh nghiệp khởi nghiệp, doanh nghiệp nhỏ và vừa.
- Cuộc CMCN 4.0 đang hiện hữu trên đất nước ta, tác động mạnh mẽ đến mọi ngành, lĩnh vực, mọi doanh nghiệp và người dân, do vậy, từ tư duy đến hành động của Chính phủ, doanh nghiệp, tổ chức khoa học và giáo dục, cộng đồng dân cư cần chuyển động theo định hướng phát triển kinh tế - xã hội mới để xây dựng Việt Nam trở thành nước công nghiệp hiện đại.

ĐỘC LẬP - TRUNG THỰC - MINH BẠCH

Xin trân trọng cảm ơn!